

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KÜRESELLEŞME, TOPLUMSAL GELİŞME VE HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

Tuğçe GÜL, Neşe ASLAN

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, İzmir.

Özet

Son onlu yıllarda etkisinin çok yoğun yaşandığı küreselleşme, dünyanın çeşitli ülkelerinde ve kültürlerinde değerlerin, davranış normlarının, bilginin ve teknolojinin adaptasyonu ve gelişimini beraberinde getirmektedir. Genç kuşakları çağdaş bireyler olarak yetiştirmekle yükümlü sınıf öğretmenlerinin, söz konusu değişimlerden ve gelişimlerden haberdar olması beklenmektedir. Bu amaçla İzmir’de 8893 sınıf öğretmeninden 412’sine araştırmacılar tarafından geliştirilen 13 soruluk anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, küreselleşme sürecinin toplumsal gelişmeler açısından olumlu yönleriyle ilgili farkındalık uyandırması ve öğretmenlerin toplumsal gelişmelere uyum sağlayabilmelerine yönelik hizmet içi eğitim programlarının günün değişen koşullarından kaynaklanan gereksinimler de göz önüne alınarak düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, toplumsal gelişme, hizmet içi eğitim, sınıf öğretmeni

GLOBALIZATION, SOCIAL DEVELOPMENT AND IN SERVICE TRAINING PROGRAMMES FROM THE PERSPECTIVES OF CLASSROOM TEACHERS

Abstract

In recent decade, globalization that has been felt intensively all through the nation states and cultures has been causing the adaptation of the norms and values, and the development of knowledge and technology, as well. The classroom teachers who have the responsibility of educating young generations to be contemporary and inquiring individuals are expected to have the awareness of the global changes and developments in society. Thus, the survey instrument covering 13 questions designed by researchers was applied to 412 classroom teachers among 8893 in Izmir. Therefore, the study is expected to guide and create awareness for positive contribution of social developments in globalization process, and for adaptation of the teachers social development, reorganizing in service training programmes appropriate for current needs and changes.

Keywords: *Globalization, social development, in service training, classroom teachers.*

1 Bu çalışma , 17.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde (1-3 Eylül, 2008,Sakarya) sunulan bildirinin genişletilmiş metnidir.

1. GİRİŞ

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren etkisinin oldukça yoğun biçimde hissedilmeye başlandığı küreselleşme, bir yandan dünya toplumlarının birbirine benzeme ve buna bağlı olarak tek bir küresel kültürün ortaya çıkma süreci olarak tanımlanırken, diğer yandan toplulukların, toplumların kendi farklılıklarını tanımlama ve ifade etme süreci olarak kullanılmaktadır (1). Bu küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin birbiriyle etkileşimi toplumsal yaşamda hissedilirken; küreselleşme, evrenselleşmeyle yerelliğin karşıtlığı olarak değil, eş zamanlı ve birlikte bir oluşumu anlatmaktadır (2).

Küreselleşme, dünyanın çeşitli ülkelerinde ve kültürlerinde değerlerin, davranış normlarının, bilginin ve teknolojinin adaptasyonu ve gelişimini beraberinde getirmektedir. Bunlar; küreselleşmeyle bağlantılı iletişim ağı (internet, elektronik haberleşme ve taşımacılık gibi) ile birlikte; teknolojik, ekonomik, sosyal, politik, kültürel, öğrenme alanları, uluslararası bağlantıları, işbirliğini, değiş-tokuşu ve çok kültürlü entegrasyonu içermektedir (3). Bakhtiarî'ye (4) göre, küreselleşme dünya üzerinde yaşayan insanların siyasal alanda olduğu kadar, ekonomik, teknolojik ve kültürel alanlarda da gün geçtikçe birbirlerine bağımlılıkların artmasıdır. Bunun yanı sıra, zaman ve mekan kategorileri tamamen değişmektedir. Ulusal zaman ve mekan içerisinde yer alan toplumsal ilişkiler, artık farklılıkların vurgulandığı zaman ve mekanlara taşınmaktadır (2). Küreselleşme ile dünya çapında mal ve insan hareketliliği artarken, kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı bir değişim ve farklılaşma yaşanmaktadır. Bu bağlamda, küreselleşme sürecinde yaşanan toplumsal ve kültürel değişim ve gelişimlerin irdelemesi önem taşımaktadır.

1.1. Küreselleşme ve Toplumsal Gelişme

Toplumsal gelişme; sağlık, eğitim, özgürlük, demokrasi, insan hakları, sanayileşme, teknolojinin gelişmesi, ekonomik büyüme, bir başka anlatımla, her türlü ekonomik, toplumsal, siyasal ve yönetsel gelişmeyi içermektedir (5). Küreselleşme yalnızca siyasal ve ekonomik alanları değil, aynı zamanda kültürel alanı da etkileyen bir süreçtir. Zaman ve mekan sınırlılıklarının aşılması, toplumsal ilişkileri etkilemiş ve dolayısıyla toplumsal ilişkiler mekana, ulus sınırlarının ötesine taşınmıştır. Ancak bu durum, dünya üzerinde yaşayan toplumları yaşamsal alanda diğerlerine bağımlı hale getirmiştir. En gelişmiş ülkelerde bile insanlar dışardan alınan ürünlere bağımlı duruma gelmiş ve yaşam biçimleri hızla değişmiştir. Bunun yanı sıra küreselleşme, tüketim hızının artmasını, yeni pek çok ürünün ihtiyaç listesine sokulmasını ve bu ürünlerin çeşitli toplumlar tarafından tüketilmesini gerekli kılmıştır. Bu oluşum, tümüyle uluslararası sermaye gücü ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Kitle iletişim araçlarının egemenliğinde olan küresel kültür Batı merkezli olup, dili de İngilizcedir (2). Dolayısıyla anadil, İngilizcenin etkisiyle bozulmaya başlamış ve sonuçta anadile yabancılaşma sorunu ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme, yeni yaşam tarzlarını da beraberinde getirmiştir. Bu yaşam tarzı

Toffler'a (6) göre, çeşitli enerji kaynaklarına, eski fabrika düzenini etkisiz hale getiren üretim süreçlerine, yeni bir aile yapısına, 'elektronik ev' denebilecek yeni bir kuruma ve gelecekteki -eskisinden tamamen farklı- okul ve kurum yapılarına dayanmaktadır (s. 17). Ortaya çıkan uygarlığın yeni davranış kalıpları belirlediğini ifade eden yazar, bireylerin standartlaşmadan, merkezi birimlerden ve yönetim şekillerinden, enerji, para ve gücün tek elde toplanması durumundan uzaklaştırıldığına dikkat çekmektedir. Bunların yanı sıra, haber akışının hızlanması ile birlikte, günlük yaşamda gereksinim duyulan bilginin ve verilerin yapısının da değiştiği ileri sürülmektedir. Toffler, bu süreçte toplumun hızla değişirken, bireylerin de hızlanması gerektiğini; sürekli yeni bilgi akışı karşısında, eskilerin gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve yenilenmesi gerektiğini, aksi takdirde değişimin yakalanamayacağını vurgulamaktadır (s.200).

Geleneksel kültürel değerlerin yoğun olduğu Türkiye'de küreselleşme sürecinde, yaşanan değişim ve gelişimin sağlıklı ve dengeli olabilmesine katkı sağlayacak önemli etkenlerden biri eğitimidir. Eğitim kurumları, öğretmenler aracılığıyla toplumsal gelişimleri genç kuşaklara aktarmakta ve dolaylı olarak da ebeveynleri etkilemektedir.

1.2. Toplumsal Gelişme Sürecinde Eğitimin Önemi

Toplumların içinde yaşadığı bilgi çağında ekonomik büyüme, eğitim ve toplumsal gelişme arasında karşılıklı ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Tüm sosyal düzenlemeler, üretkenliğe veya yeniliklere odaklanarak büyümeyi hedeflemekte; bireysel özgürlük, girişimciliğin bir ön koşulu olarak düşünülmektedir. Toplumsal bütünlük, istikrarı sağlamada ve yatırımları öngörmeye önemli olmakta; ailenin güven içinde olması, bireyin risk alma isteğini artırmaktadır. Dolayısıyla, genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomik gelişme sosyal ve kültürel gelişmeyi; kültürel gelişme, yeniliklere açılımı, kurumsal istikrarı ve yaşam kalitesinin yükselmesini beraberinde getirmektedir (7).

Yoğun bilgi akışının kültürel akışları etkilediği günümüz toplumlarında, eğitim, şimdikiye kadar olduğundan çok daha fazla anlam kazanmaktadır. Bilgi; güç ve üretimde en önemli faktör olmakta, eğitilmiş iş gücünün üretim alanındaki yeri ve katkısı hızla artmaktadır. Bu bağlamda eğitime yatırım, üretime yatırım ve ekonomik büyümeye yatırım olarak düşünülmektedir. Küreselleşme ve eğitim ilişkisinin sorgulandığı bir diğer çalışmada (8), gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitimin, ekonomik ve mesleki amaçlar doğrultusunda yaygınlaşmaya başladığı ve nedeninin, küresel ekonomide yarışabilmek için ülkelerin nitelikli iş gücünü artırmaya gereksinim duymaları olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, eğitim gittikçe hizmet alanına dönüşmektedir. Noddings'e (9) göre, küresel eğitimin asıl hedefi küresel vatandaşlar yetiştirmektir. Bu bağlamda eğitimciler, sosyal yapılanmanın kurulmasında, yeni programların oluşturulmasında en önemli görevleri üstlenen bireyler olarak düşünülmektedir (10).

Küreselleşme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ve diğer tüm bil-

gi ve becerilerin öğrenilmesi, formal eğitim kurumlarının dışında da artarak devam edecektir. Ancak ulusal önceliklerin temel alındığı eğitim kurumları, küresel ekonominin zorunlu hale getirdiği küresel yapılarıdaki temel değişimleri ve ulusal üstünlüğü elde etmek için yeni stratejileri dikkate almalıdır (11). Bu bağlamda formal eğitimde okulun, eğitim programlarının önemi, öğretmenlerin rolü ve sorumlulukları giderek artmaktadır. Aile ortamının yanı sıra, çocuğun 7-11 yaş döneminde en önemli toplumsallaşma süreci okul ortamında gerçekleşmektedir. Bu yaş dönemi çocuklarının model aldıkları sınıf öğretmenlerinin, hızla gelişen dünyada çağdaş bireyler yetiştirebilmek ve öğrencileri aracılığıyla toplumu bir adım daha ileriye götürebilmek için, gelişmeleri takip etmesi ve kendini yenilemesi gerekmektedir. Çağdaş eğitim ve öğretim için yenilikçi ve bilinçli öğretmenler yetiştirilmesi kaçınılmazdır. Öğretmenlerin lisans öğrenimleri sürecinde aldıkları eğitim, mesleki gelişimlerinde yeterli olamamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin, özellikle günümüzde yaşanan hızlı toplumsal gelişmelerden haberdar olmak ve eğitim eksikliklerini gidermek için hizmet içi eğitimlere gereksinimleri artmaktadır.

1.2.1. Toplumsal Gelişme ve Hizmet İçi Eğitim

Hizmet içi eğitim, çalışanların mesleki ve kültürel gelişmelerini sağlamak, eğitim eksikliklerini gidermek ve bireysel gereksinimlerini karşılamak amacıyla yapılan eğitimidir (12; 13). Hizmet içi eğitim, bu anlamda öğretmenlere kendini geliştirme ortamı sağlayarak mesleki verimliliği arttırmaya ve potansiyellerini ortaya koymalarına katkıda bulunabilmektedir (14).

Bilimsel ve toplumsal gelişmeler; eğitim programlarının, öğretim sürecinin, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve lisans eğitimlerinden kaynaklanan eksikliklerini gidermeleri ve iletişim konusunda kişisel iyileştirilmeleri gerektirmektedir (15). Bilim ve teknolojiye ilişkin gelişmeler, insan ve toplum hayatını etkilediği gibi, kurumların yapılarını ve işleyişlerini de etkilemektedir. Yaşanan hızlı değişim süreci; bütün kurumlarda olduğu gibi eğitim kurumunda da gelişmeleri takip etmek için yenilikçi, planlı ve programlı hizmet içi eğitimleri zorunlu hale getirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaşanan gelişmelere uyum sağlayacak öğretmenleri yetiştirmesi de kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu nedenle hizmet içi eğitim programları, öğretmenlerin kendilerini geliştirebilmelerinin yanı sıra, geleceğe daha faydalı, daha üretken, daha bilinçli bireyler yetiştirebilmesi için toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayabilecek ölçüde yenilenmeli ve çeşitlendirilmelidir.

1.3. Amaç

Bu çalışmanın amacı, çağdaş toplum olma yolunda genç kuşakları yeniliklere hazırlamada önemli yükümlülük taşımaları nedeniyle sınıf öğretmenlerinin; küreselleşme, toplumsal gelişme ve hizmet içi eğitim programlarına ilişkin algılarını irdelemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmada amaç sınıf öğretmenlerinin küreselleşme, toplumsal gelişme ve hizmet içi eğitim programlarına ilişkin algılarını incelemek olduğundan, araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (16).

2.2. Örneklem

Farklı büyüklükteki evrenler için kuramsal örneklem büyüklükleri ve %95 kesinlik düzeyine göre, 50 000'e kadar olan evren için %5 hata payı ile olması gereken minimum örneklem büyüklüğü 381 olarak belirtilmiştir (17). Araştırmanın örneklemini belirlemek amacıyla, son altı yıl içerisinde (2003-2008) MEB'nın ve İzmir İl Millî Eğitim'e bağlı Hizmet İçi Eğitim Birimi tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim programlarına katılmış; İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan Karşıyaka, Bornova, Konak, Buca ilçelerinde devlet okulları arasından basit tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen İzmir İl Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında 2007-2008 öğretim yılında görev yapmakta olan 8893 sınıf öğretmeni arasından 434 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır. Ancak uygulama sonunda toplanan ölçme araçlarının kontrolü sonucu hatalı ve eksik doldurulanların ayıklanması ile 412 öğretmenden toplanan veriler geçerli kabul edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma konusunun belirlenmesinin ardından konuyla ilgili bilgileri toplamak amacıyla ilgili literatür taranmış, yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar, yayımlanan kitaplar ve yayınlar incelenerek değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra anket geliştirme sürecinde sınıf öğretmenleri ve Hizmet İçi Eğitim Birimi yetkililerinin de görüşlerine başvurulmuştur. Küreselleşme ve toplumsal gelişme kavramları ile hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla sınıf öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Anket formunda küreselleşme-toplumsal gelişme kavramlarına ve hizmet içi eğitim programlarına yönelik sorular yer almaktadır.

Anket formu, çoktan seçmeli, evet-hayır şeklinde, en önemli üç maddenin ve birden fazla maddenin işaretlenmesine dayalı soru tiplerinden oluşan 15 soru olarak hazırlanmıştır. Anket sorularının geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için sorular hazırlandıktan sonra, alan bilgisine sahip üç uzman ve bir de dilbilimcinin yanı sıra, 4 sınıf öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Gerekli düzenlemeler yapılmış ve 2 soru araştırma amacına hizmet etmeyeceği gerekçesiyle anket formundan çıkarılmıştır ve böylece anket 13 soruya indirgenmiştir. 13 sorudan oluşan anket formu 2007-2008 öğretim birinci yarısında iki devlet ilköğretim okulunda görev yapmakta olan

10'ar kişi olmak üzere 20 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Söz konusu pilot uygulama sonucunda anketlerin uygulandığı gruplardan olumlu geribildirimler alınmış, daha sonra esas uygulamaya geçilmiştir. Anket formu kapalı uçlu sorulardan oluştuğu ve çözümlemede yüzde ve frekans analizleri kullanıldığı için güvenilirlik yapılmamıştır.

2.4. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler bir istatistik programı ile çözümlenmiştir. Anket sorularına verilen cevaplarda, her bir seçeneğin öğretmenler için taşıdığı önemi saptayabilmek amacıyla frekans ve yüzdelik değerleri alınmış ve her bir soru için tablolar oluşturularak bu değerler ortaya konmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada, küreselleşme, toplumsal gelişme kavramlarına ve hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerini saptamak amacıyla öğretmenlerin anket sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen puanlar tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma bulguları; *küreselleşme ve toplumsal gelişme kavramlarına ilişkin görüşler* ve *hizmet içi eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri* olarak iki alt başlıkta toplanmıştır.

Küreselleşme ve toplumsal gelişme kavramlarına ilişkin görüşler: Bu alt bölümde, küreselleşme ve toplumsal gelişme kavramlarına ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular, sorularda yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerlerinin tablolar halinde sunulması ve yorumlanması şeklinde verilmektedir.

Öncelikle sınıf öğretmenlerinin küreselleşme konusundaki tanıma ilişkin maddelere verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ve buradan elde edilen bulgular öğretmenlerin en çok seçtikleri yanıtların sıralanmasına göre Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Küreselleşmenin Tanımlanması

Soruya İlişkin Maddeler	f	%
İletişim teknolojisindeki gelişmelerin hız kazanması	219	53,2
Batının bilim-teknikinin yanında, kültüre uygun değerleri de alıp kültürel değerleri yeniden düzenleme	177	43,0
Sınırlarımızın kalkması ve küresel kültürün ortaya çıkması	164	39,8
Batının siyasi ve ekonomik egemenliğine girme	136	33,0
Batının bilim ve teknolojiyi alma	119	28,9
Batının kültürel değerlerini alarak kendi kültürünü kaybetme	110	26,7
Zaman ve mekân kavramının değişmesi	104	25,2
Batılı yaşam tarzını benimseme	62	15,0
Diğer.....	40	9,7

Tablo 1’de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısı küreselleşme kavramının tanımıyla ilgili olarak “iletişim teknolojisindeki gelişmelerin hız kazanmasına” yönelik düşünceleri benimsemektedirler. “Batının bilim ve teknolojinin yanı sıra, kültürümüze uyabilecek değerlerle kendi kültürel değerlerimizin yeniden düzenlenmesi ve bu bağlamda küresel kültür olarak ortak değerlerin yaygınlaşması” da katılımcıların küreselleşme kavramı konusunda çoğunlukla üzerinde durdukları bir diğer tanımdır. Küresel kültürün yaygınlaşması; farklı kültürler arasındaki etkileşimin artması, ilişkilerin daha uyumlu hale gelmesi, farklılıkların kabullenilmesi ve hoşgörülü toplumlar oluşmasında uygun bir zemin hazırlaması açısından küreselleşme kavramının önemli yönleri vurgulanmıştır. Ayrıca küreselleşme, oluşan küresel kültürün tek tip kültür yaratması değil; farklılıklarla bir arada yaşamayı öğrenip, kültürel değerlere katkı sağlayabilmesi olarak düşünülmektedir. Diğer seçeneğinde ise; Batı sömürgeciliğinin yeni şekli, ulus bilinci ve özgürlüğünün kaybolması, kendi kültürel değerlerimizi kaybetme, dışa açılma imkanlarının doğması görüşleri yer almaktadır. Dolayısıyla, araştırmaya katılan öğretmenlerin küreselleşme konusunda farkındalıklarının olduğu söylenebilir.

Türkiye’nin küreselleşme sürecinin dışında kalıp kalamayacağı konusunda yöneltilen soruya, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 3/4’ü küreselleşme sürecinin dışında kalınmayacağını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin %14,8’i sürecin dışında kalınabilir, derken, %4,4’ü fikrinin olmadığını belirtmiştir. Günümüzde yaşanan başta bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı toplumsal gelişmelerin küreselleşme sürecinin yansımaları olduğu göz önünde bulundurulursa; öğretmenlerin bu süreç dışında kalabilmenin aslında zor olduğunun farkında oldukları görülmektedir.

Türkiye’nin gelecek 20 yıl içerisinde küreselleşme sürecinden olumlu veya olum-

suz etkilenmesine ilişkin soruda, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %65,3'ü bu sürecin bazı konularda olumlu, bazı konularda ise olumsuz etkilerinin olacağını belirtmişlerdir. Bu, öğretmenlerin, küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve toplumsal etkileri konusunda Türkiye'yi değerlendirirken değişimin farkında olduklarını düşündürmektedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin %23'ü tümüyle olumsuz görüş belirtirken %12'si tamamen olumlu etkileri olabileceğini ifade etmişlerdir. Dünyada çok yönlü değişimlerin yaşandığı vurgulanan (6) küreselleşme olgusunun, Türkiye üzerindeki etkileri konusunda tamamen olumsuz ve tamamen olumlu görüş bildiren öğretmenlerin daha fazla bilgi sahibi olmaları gerektiği düşünülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin toplumsal gelişmenin kendileri için ne ifade ettiğine ilişkin maddelere verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ve elde edilen bulgular öğretmenlerin en çok seçtikleri yanıtların sıralanmasına göre Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Toplumsal Gelişme Kavramının Öğretmenlere Ne İfade Ettiği

Soruya İlişkin Maddeler	f	%
Hukuk, insan hakları, özgürlük, demokratikleşmenin işlerliği kazanması	292	70,9
Yaşam kalitesinin artması (ekonomik, kültürel..)	287	69,7
Eğitim, sağlık ve çevre kurumlarının gelişmesi	193	46,8
İlkel toplumdaki; tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumuna doğru ilerleme	156	37,9
Sosyo-kültürel aktivitelerin nitelik ve nicelik yönünden artması	131	31,8
Teknolojinin ilerleyerek yaşamı kolaylaştırması	113	27,4
Diğer.....	6	1,5

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin toplumsal gelişme konusunda, “hukuk, insan hakları, özgürlük, demokratikleşme kavramlarının işlerlik kazanması”; “yaşam kalitesinin artması”; “eğitim, sağlık, çevre kurumlarının gelişmesi” maddelerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin toplumsal gelişme kavramını evrensel bir çerçevede düşündüklerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Küreselleşme sürecinin toplumsal gelişmelere etkisi ile ilgili soruya verilen yanıta ise, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası (% 56,8) küreselleşme sürecinin toplumsal gelişmelere hem olumlu hem olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla, bu öğretmenlerin, küreselleşmenin toplumsal yaşamdaki değişim ve gelişimlerin pek çok yönüyle farkında oldukları söylenebilir. Ancak, öğret-

menlerin %19,7'si olumlu etkilerinin daha fazla olduğunu, %3,4'ü tamamen olumlu olduğunu; %15,8'i olumsuz etkilerinin daha fazla olduğunu ve %10,4'ü etkilenmenin tamamen olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin, küreselleşme sürecinde yaşanmakta olan toplumsal gelişmelerden daha fazla haberdar olmaları ve daha bilinçli olmaları beklenmektedir.

Hizmet içi eğitim programlarına ilişkin görüşler: Bu bölümde, hizmet içi eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin, hangi konularda hizmet içi programlarına katıldıklarına ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Hangi Konularda Hizmet İçi Eğitim Programlarına Katıldığı

Soruya İlişkin Maddeler	f	%
Mesleki gelişim eğitimi programı	298	72,3
Teknoloji kullanımı eğitimi programı	244	59,2
Konferans	207	50,2
Bilgisayar formatör eğitim programı	170	41,3
Sosyal ve kişisel eğitim programı	152	36,9
Aday memurların eğitimi programı	97	23,5
Lisans tamamlama eğitim programı	58	14,1
Diğer (Belirtiniz).....	56	13,6
Ön lisans eğitim programı	55	13,3
Yabancı dil eğitim programı	43	10,4
Görevde yükselme eğitimi programı	33	8,0

Tablo 3'teki bulgulara göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin en çok katıldıkları hizmet içi eğitim faaliyetlerinin sırasıyla; mesleki gelişim eğitimi programı, teknoloji kullanımı eğitimi programı, konferans, bilgisayar formatör eğitim programı, lisans tamamlama eğitim programı ve sosyal ve kişisel eğitim programı olduğu görülmektedir. Ayrıca, diğer seçeneğinde öğretmenler; hızlı okuma, rehberlik, etkili öğrenme, sınıf yönetimi, aktif öğrenme, engelli eğitimi, bilgisayar kursları, ilk okuma-yazma eğitimi, yaratıcı drama, izcilik, öğrenci tanıma teknikleri, Türkçe öğretimi, yeni yapılandırmacı müfredat eğitimi, ilkyardım, ergen sağlığı ve risk altındaki çocukların eğitimi ile ilgili konularda hizmet içi eğitim programlarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda öğretmenlerin öncelikle tercih ettikleri hizmet içi eğitim programlarının, mesleki alanda kendilerini geliştirmeye katkı sağlayacak prog-

ramlar olduğu ; diğer konuların bunları takip ettiği görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi programlarından haberdar olma yolları sorgulandığında, büyük çoğunluğun (% 94,7) okula gelen resmi yazı ile hizmet içi eğitim faaliyetlerinden haberdar oldukları saptanmıştır. Bu bilgiye göre, öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarından haberdar olmak amacıyla kişisel olarak çaba harcamadıkları görülmektedir. Ancak, Hamdan (18) yaptığı çalışmada, internette yayımlanan bilgi ile haberdar olma üçüncü sırada yer alırken, bu çalışmada ikinci sıradadır. Böyle bir farklılığın görülmesi, internetin günlük yaşama hızla girdiği ve bu durumun da küreselleşme sürecindeki hızlı teknolojik gelişimin bir yansıması olduğu sonucuna varılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarına katılma amaçlarına ilişkin bulgulara, bu konu ile ilgili maddelerin önem sıralaması yapılarak ulaşılmıştır. Bu soruya ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Programlarına Katılma Amaçları

Soruya İlişkin Maddeler	f	%
Öğretim süreçlerindeki değişiklikleri takip etmek	339	82,3
Bilimdeki ve teknolojiadaki değişiklikleri takip etmek	308	74,8
Hizmet öncesi eğitimden doğan eksiklerimi gidermek	166	40,3
Toplumdaki gelişmeleri takip etmek	165	40,0
İletişimle ilgili eksiklerimi gidermek	136	33,0
Diğer (Belirtiniz)	18	4,4

Tablo 4’ten elde edilen bulgulara göre; sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılma nedenlerinin öğretim süreçlerindeki değişiklikleri takip etme ve bilimdeki ve teknolojiadaki değişiklikleri takip etme konularında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal gelişmelere neden olduğu düşünüldüğünde, toplumsal gelişmeleri takip etme amacının (%40) daha yüksek bir oranda olması beklenirdi. Ancak, burada toplumsal gelişmeyle ilgili konulardan çok, akademik bilgilenme konularının önem taşıdığı görülmektedir. Diğer seçeneğinde ise; kişisel gelişimlerini sürdürme, öğretmen profilini gözlemleme, yeni insanlar tanıma, yeni öğretim yöntemlerini öğrenme, zorunluluk gibi görüşler yer almaktadır.

Sınıf öğretmenlerine, katıldıkları hizmet içi eğitim programlarının kendilerine katkısının olup olmadığı sorulduğunda; % 47,6’sı katkı sağladığını, % 49’u kısmen katkı sağladığını ve % 3,2’si ise katkı sağlamadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre, hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yararlı olduğunu düşünmekte; hemen hemen diğer yarısı da bu katkının ya da faydanın çok fazla olmadığını düşünmektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarının onlara ne kazandırdığı konusundaki maddelere verdikleri yanıtlar yine önem sıralamasına göre tablolaştırılmış ve bu bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Hizmet İçi Eğitim Programlarının Öğretmenlere Kazandırdıkları

Soruya İlişkin Maddeler	f	%
Yeni bilgiler edinmemi sağladı	299	72,6
Meslekteki verimliliğim arttı	229	55,6
Teknolojik gelişmeleri izledim	227	55,1
Eski bilgilerimi tazeleme fırsatı buldum	141	34,2
Hizmet öncesi eğitimden kaynaklanan eksiklerimi giderdim	112	27,2
Toplumsal gelişmeleri öğrenme fırsatım oldu	108	26,2
Diğer (Belirtiniz).....	17	4,1

Tablo 5'den görüleceği gibi, sınıf öğretmenlerinin pek çoğu (%72,6) yeni bilgiler edinmede hizmet içi eğitim programlarının yararlı olduğu düşüncesine katılmaktadırlar. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası hizmet içi eğitim programlarının mesleki verimliliklerini arttırdığı ve teknolojik gelişmeleri izleme açısından katkı sağladığı konusunda hem fikirdirler. Çok az öğretmen hizmet içi eğitim programlarının toplumsal gelişmeleri öğrenme fırsatları bulma açısından katkı sağladığını düşünmektedir. Bu durum, toplumsal gelişmelere farkındalık konusunda kendilerini yeterli görmelerinden veya bu doğrultuda düzenlenen eğitimlerin fazlaca yer almadığını düşündüklerinden kaynaklanabilmektedir. Diğer seçeneğinde ise, öğretmenler pek çok konuyu bildikleri için hizmet içi eğitim programlarının hiçbir katkısı olmadığını belirtmektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin hangi konularda hizmet içi eğitim programlarına katılmak istedikleri sorgulandığında; araştırmaya katılan öğretmenlerin sırasıyla; öğretmenlik meslek bilgisi (%68), alan bilgisi (%67.2) ve toplumsal gelişmelere uyum sağlama (%59.5) konularında düzenlenebilecek hizmet içi eğitim programlarına katılmak istedikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmının genel kültürle ilgili (%41.3) düzenlenebilecek eğitim programlarına katılmak istedikleri belirlenmiştir. Diğer seçeneğinde ise; teknolojiyi öğretimde kullanma, ölçme ve değerlendirme, İngilizce, oyunla öğretim, yeni müfredatın işleniş, hiperaktivite, özel eğitim, satranç, saz kursu, ebeveyn-okul-çocuk ilişkileri vb. eğitim programlarına katılmak istemektedirler.

Son olarak, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarında görev alacak eğitici personelin kimlerden oluşması gerektiği ile ilgili soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında öğretmenlerin pek çoğu (%71,6), üniversite öğretim üyelerinin bu eğitimi vermesi gerektiğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra katılım-

cıların %23,1'i öğretmenlerin; %9'u bakanlık mensuplarının ve %5,8'i müfettişlerin bu eğitimleri vermelerinin uygun olduğunu düşünmektedirler. Bu soruyla ilgili olarak öğretmenlerin %12,1'i diğer seçeneğinde, bu eğitimin sosyoloji ve psikoloji alanlarında uzman öğretim üyeleri tarafından verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. SONUÇ

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin küreselleşme, toplumsal gelişme ve hizmet içi eğitim programlarına ilişkin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, küreselleşme kavramına ilişkin bilgi sahibi oldukları, ancak olumlu ve olumsuz yönlerinin yeterince farkında olmadıkları söylenebilir. Aynı şekilde, toplumsal gelişme kavramını evrensel anlamda tanımlamalarına karşın, küreselleşme sürecinin toplumsal gelişmelere etkisi konusunda öğretmenlerin yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, toplumsal gelişmelerle ilgili konularda hizmet içi eğitim programlarına katılma eğilimi son derece düşüktür. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarındaki önceliklerinin, akademik bilgilenme ve mesleki gelişim yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Toplumsal gelişme ile ilgili konularda hizmet içi eğitimlere katılma eğilimlerinin az oluşu, öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmelerinden veya toplumsal gelişmelerle ilgili konularda düzenlenen hizmet içi eğitimlerin nicelik ve nitelik yönünden beklentilerini karşılamamasından kaynaklanabilir. Ayrıca öğretmenlerin, hizmet içi eğitim programlarının kendilerine sağladığı katkı konusunda kısmen olumlu düşüncelere sahip oldukları ve bu tür eğitimlerin uzman kişilerce verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Burada sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimleri alanlarında uzmanlaşmış kişilerden almak istemeleri son derece önemli bir bulgudur.

Tüm dünyada formal eğitim yaygınlaşırken, eğitim kalitesi yaşanan hızlı gelişmeleri aktarmada son derece önem kazanmaktadır. Oysa, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda eğitimin kalitesi teknolojik ve kültürel alanlarda süregelen yeni oluşumları yansıtmakta yeterli olamamakta ve geri kalmaktadır (7). Dolayısıyla, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de eğitimcilerin ve öğretmenlerin gerek örgün eğitimleri sürecinde yetiştirilmesi ve gerekse eğitimci olarak çalıştıkları süreçte aldıkları hizmet içi eğitimlerin çağcıl gereksinimlere göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde bile sorun haline gelen hızlı gelişimi yakalama çabaları, gelişmekte olan Türkiye'de çok daha vahim ve çözülmesi gereken bir sorun olarak algılanmalıdır. Küreselleşme etkilerinin ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda son derece yoğun yaşanmakta olduğu günümüzde, ulus devlet olarak ayakta kalabilmek sadece ve ancak eğitim düzeyi yüksek bir toplum olabilmekle mümkündür. Toplumda farkındalığı sağlayacak olan eğitimciler, sosyal yapılanmanın kurulmasında ve yeni programların oluşturulmasında en önemli görevleri üstlenen bireyler olarak düşünülmektedir (10). Dolayısıyla, toplumdaki bireyleri yetiştiren öğretmenlerin, yenilikleri ve gelişmeleri izleyebilmeleri, özümseyebilmeleri veya sorgulayabilmeleri gerekmektedir.

Toplumsal yaşamda kültürün çok yavaş değiştiği düşünüldüğünde, küreselleşme ile birlikte toplumların karşı karşıya kaldığı hızlı dönüşümün gelişim yönünde sağlıklı ve olumlu yönde gerçekleşebilmesi için, eğitimcilerin ve öğretmenlerin yaşanan değişim ve gelişimlerden haberdar olması; farkındalık ve bilgilendirilmenin artırılması önemli bir toplumsal sorumluluk olarak düşünülmektedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, küreselleşme, toplumsal gelişme ve hizmet içi eğitim ile ilgili öğretmen algılarının, derinlemesine yapılacak görüşmelerle daha detaylı olarak incelenmesi alana katkı sağlayacaktır.

5. KAYNAKLAR

1. Sarıbay A. ve Keyman, F. (2000). "Global Yerel Eksende Türkiye, Siyaset ve Toplumsal Yaşam" Global Eksende Türkiye, İstanbul: Alfa Yay.
2. İçli, G. (2001). Küreselleşme ve Kültür, C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 25, 2
3. Cheng, Y.C. (2000). "A CMI-Triplization Paradigm for Reforming Education in the New Millennium", International Journal of Educational Management, 14, 4.
4. Bakhtıarı, S. (2006). "Globalization and Education: Challenges and Opportunities", International Business & Economics Research Journal, 5, 2.
5. Kaya, Y.K. (1993). Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
6. Toffler, A. (2008). Üçüncü Dalga. (Çev. Selim Yeniçeri). İstanbul: Koridor Yay.
7. Castells, M. (1999). Information Technology, Globalization and Social Development, United Nations Research Institute for Social Development.
8. Henry, M., Lingard, B., Rizvi, F., & Taylor, S. (1999). Working with / against globalization in education. Journal of Education Policy, 14, 1.
9. Noddings, N. (2005). "Places-based Education to Preserve the Earth and Its People", In Nell Noddings (ed.), Education for Global Awareness. New York: Teachers College Press.
10. Malisa, M., Koetting, R., ve Radermacher, K. (2007). "Critical Theory, Globalization and Teacher Education in a Technocratic Era", 37 th ASEE/IEEE Frontiers in Education Conference Paper.
11. Cogburn, D. L. (2007). Globalization, knowledge, education and training in the information age. Retrieved Nov.16., 2007, from http://www.unesco.org/webworld/infoethics_2/eng/papers/paper_23.htm
12. Haris, B. ve Bassent, W. (1969). In Service Education: A Guide to Better Practice, Englewood Cliffs N.J. Prentice Hall. Inc. ABD
13. Şenatalar, F. (1978). Personel Yönetimi ve Beşeri İlişkiler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Kitapevi.
14. Taymaz, H. (1997). Hizmet İçi Eğitim: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler. Ankara: Pegem Yayınları
15. Özyürek, L. (1981). Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliği, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No: 102.
16. Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınevi.

17. Balcı, A. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 4. Baskı.
18. Hamdan, N. (2003). İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri Hakkındaki Görüşleri, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Y. L. Tezi.